

Al dirle Habermas a Marcuse, en el verano de 1977, que cuando le oía hablar de la justicia le sonaba a «Aristóteles redi-vivo con un ligero aire hegeliano», éste le respondió que la esencia de la justicia estaba toda ella en la novela *Michael Kohlhaas*, de H. von Kleist. Lo primero

no lo sé, pero lo segundo es verdad tam-bién para el *Tratado de la injusticia*.

Tomás Valladolid Bueno
Instituto de Filosofía, CSIC

DEFEZ, Antoni (2011)

Assumptes pendents

Publicacions de la Universitat de València, PUV

Antoni Defez (València, 1958) és un pensador *rara avis* del nostre panorama filosòfic i, segons el meu parer, una de les veus més interessants que encara –ai!– escriuen en llengua vernacle. La seva trajectòria com a professional de la filosofia és ja extensa –ha passat per les universitats de València, Alacant i, finalment, Girona– i, fins fa poc, ha estat caracteritzada per la discreció del treball acurat, penetrant, assaonador. Afortunadament, però, en els darrers anys el seu nom ha fet acte de presència en els mitjans de comunicació gràcies a l’obtenció del primer premi en tota una sèrie de certàmens literaris. Així, en poesia ha estat guardonat pels llibres *Incert moviment*, *L’arc de la mirada*, *Els haikus de Ciutat Vella*, *La fam del gupard*. Tanmateix, en el camp de l’assaig, Defez també ha obtingut reconeixement i guardons: fa dos anys va guanyar el Premi Octubre Joan Fuster per l’assaig *Realisme i nació, un assaig de filosofia impura* (Tres i Quatre, 2009) i, poc després, el Premi Càtedra Blasco amb el llibre que ens ocupa, *Assumptes pendents*.

El fet que el nostre autor, a més a més de la filosofia, cultivi la poesia és indicatiu, em sembla, de dues coses almenys. En primer lloc, d’una sensibilitat intel·lectual particular per certes temàtiques –el misteri, allò sagrat, la mort, etcètera–. Ara bé, tal com ell mateix defensa que sempre ha de ser, entre la seva poesia i la seva filosofia no hi ha solució

de continuïtat; són dues activitats dife-rents. Hi ha un Defez filòsof i un Defez poeta –diríem amb ànim de perseguir la qüestió de la identitat personal que l’au-tor aborda en un dels capítols del llibre–. No obstant això, darrere del treball dife-renciat que un i altre duen a terme s’hi endevina una afinat profunda: el Defez filòsof i el Defez poeta es tenen molt en compte, es motiven l’un a l’altre. La se-gona cosa que em sembla significativa, en el fet que Defez cultivi la filosofia i la po-esia, és la llibertat i la humanitat que den-oten. El cultiu sense complexos ni esca-rafalls d’una i altra arts és propi d’un esperit que no se sent presoner ni de les compartimentacions de l’acadèmia ni dels prejudicis que en solen justificar ar-tificiosament l’elecció. És propi d’algú, a més, que s’interessa de manera genuïna per tot allò humà i que exercita la curio-sitat –una de les facultats humanes que requereix més ensinistrament–. Defez s’ha format en l’escola dita «analítica» –és un especialista en l’obra de Wittgens-tein–; però, a diferència del que, malau-radament, sol caracteritzar els membres d’aquesta escola –voleu dir-ne «escolàsti-ca»?– que més es vanten de formar un corrent definit i tenir un mètode, Defez no es deu a cap consigna de grup. Segons ell, la filosofia demana una llibertat plena i alhora exigent –«el compromís de la se-vera llibertat de la filosofia». No solament ho creu, també ho practica. *Assumptes*

pendents n'és una mostra clara, penso. Tota la frescor del llibre –aquesta seria una de les seves principals virtuts, la frescor– prové d'un reflexionar desimbolt sobre temàtiques que ben poques vegades tracten els caps més bregats en els intricats –algú ha dit «embullats»?– problemes de l'ontologia o l'epistemologia.

El títol és «assumptes pendents». El subtítol, «set qüestions filosòfiques d'avui». Per tant, és fàcil pensar que el llibre consisteix en el tractament de set problemes de la nostra societat amb reminiscències filosòfiques més o menys evidents. Qui pensi així no s'equivocarà pas del tot. El llibre, certament, tracta problemes –problemes substantius– que avui dia ocupen un lloc destacat en l'univers de preocupacions recurrents de la nostra esfera pública: la creença religiosa, el suïcidi, l'eutanàsia, la pena de mort, els drets dels animals, la identitat personal, les tendències sexuals i l'adopció. En aquest sentit, l'obra toca temes que la nostra societat «té pendents». Ara bé, s'equivocaria qui pensés que en cadascun dels capítols que es tracten aquests problemes el lector trobarà una resposta o una guia per resoldre'ls. El títol del llibre és més meditat del que, d'entrada, hom podria pensar. I és que els problemes que s'hi tracten són assumptes pendents perquè no queden resolts, perquè justament «queden pendents». I queden pendents perquè, en virtut de la seva naturalesa pràctica i filosòfica, no poden ser resolts del tot.

L'objectiu que Defez persegueix al llarg de tot el llibre és ajudar a entendre més bé el perquè d'aquesta circumstància. I ho fa a partir de quatre tesis filosòfiques, quatre temes que l'autor treballa una vegada i una altra en cadascun dels capítols sense centrar-se explícitament en cap d'ells. Són, si voleu, els quatre pals de la baralla de cartes amb què, secretament, sense dir-nos-ho, Defez ens convida al joc de rumiar problemes. De quins temes o tesis parlem? En primer lloc, la idea que el realisme metafísic –la convicció que hi

ha una realitat profunda, més enllà de les aparences, a la qual els humans ens devem, si és que volem ser veraçs, autèntics, bons, feliços– és una mala pensada. Bona part de la història de la filosofia consisteix en un intent d'arribar a algun lloc a partir d'aquesta via i una consegüent frustració. Defez ja en va parlar a *Realisme i nació*. A *Assumptes pendents* hi torna. En segon lloc, la convicció que hi ha una connexió íntima entre la naturalesa humana i la praxi humana. És a dir, darrere l'actuació humana hi ha una determinada –però infradeterminada– biologia. En tercer lloc, i estretament relacionat amb aquesta segona tesi, trobem l'interès per mostrar que en una gran majoria de qüestions humanes no hi ha implicat tant un «creure que» com un «creure en»; no tant una actitud cognitiva com una actitud vital –o millor dit, una actitud cognitiva que és vital–. Hi ha una relació estreta entre l'epistemologia i la praxi humana. Finalment, com a idea moral que anima tota l'escomesa filosòfica o, si voleu, com a fil vertebrador de l'esforç de rumiant, la tesi segons la qual el pensar forma part del viure i que, per tant, hauria d'ajudar a viure.

Assumptes pendents, doncs, és un llibre amfibològic: podem llegir-lo de dues maneres diferents. Podem llegir-lo a capítols solts, aïlladament. Aleshores pensarem que el llibre va sobre temes controvertits de la nostra actualitat. I no és pas mentida que vagi d'això. Però també podem llegir-lo com un tot. Aleshores ens adonarem que *Assumptes pendents* versa més sobre els quatre temes o tesis filosòfiques que acabem d'enumerar que no pas sobre sis o set qüestions controvertides de caràcter social o ètic.

De fet, és des d'aquesta segona lectura que podem entendre més bé l'estil –manera de fer, de pensar– que Defez practica –i per a un wittgensteinia, recordem, parlar d'estil és dir-ho gairebé tot–. Es tracta d'un estil que defuig la demostració apodíctica i busca contínuament

la persuasió a base de l'establiment d'analogies que fins ara no han estat advertides o que hom no ha advertit prou acuradament. Una manera de fer que dona importància a les contingències de la vida a l'hora de pensar els problemes humans i socials. I que, en conseqüència, aspira més a suggerir sortides –si cal trencant l'ampolla– que no pas a garantir metes. No obstant això, és un estil que no es rendeix al mer suggerir i que no abandona l'argumentació, el joc de donar raons a favor i en contra d'una postura. L'estil d'algú que està convençut de la fragilitat de les raons però que, no per això, deixa d'enraonar. Defez, coherent amb aquesta manera de fer, és poc reverencial amb els autors de la història de la filosofia. Els usa en la mesura que els troba interessants i ja està. Tanmateix, si ens demanessin que endevinéssim a quins sants patrons s'invoça a l'hora d'escriure, en la llista, a banda de Wittgenstein –l'únic a qui, per cert, no critica mai– hi posaríem un David Hume, un Isaiah Berlin, un Montaigne, un William James i un Joan Fuster.

L'estil és, a parer nostre, el punt més fort del llibre. Allò que el fa extraordinari quan el vinculem amb les quatre tesis filosòfiques que treballa una vegada i una

altra. En la part de les febleses –naturalment, en té–, si haguéssim de dir-ne cap, fariem notar sobretot que el llibre fluïxja quan no és prou fidel al propòsit general del llibre. Aleshores apareixen, sembla, algunes incoherències. Per exemple, a pesar de la intenció de no fer filosofia pràctica normativa, a pesar d'advertir-nos repetidament contra la moralització excessiva, Defez de vegades cau en la temptació de dir-nos de cop què està bé i què està malament, sigui per concloure que la pena de mort hauria de ser abolida, per pontificar que la paraula de Déu és «la més inversemblant de les raons», o per explicar kantianament que el maltracte dels animals ens deshumanitza. El problema no és pas que s'atreveixi a dir-nos-ho, tot això. El problema, ens fa l'efecte, és la precipitació, una precipitació que es fa més evident en virtut de l'estil que hem descrit.

No obstant això, com hem dit, *Assumptes pendents* és un llibre molt interessant i extraordinari. Ens en podem congratular i que sigui per molts anys.

Joan Vergés

Universitat de Girona

